

Спілка виробників садивного матеріал (СВСМ)

**Стандарти на садивний матеріал
декоративних і плодових рослин,
рекомендовані в Україні**

Київ 2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРОДУКЦІЇ РОЗСАДНИЦТВА.....	3
1.1. Технічні та якісні вимоги.....	3
1.2. Глосарій.....	6
1.3. Коды специфікації.....	10
1.4. Деталізація кодів специфікації.....	11
1.5. Аббревіатури.....	12
1.6. Молоді саджанці.....	12
РОЗДІЛ 2 ДЕРЕВА.....	13
2.1. Спеціальні вимоги до дерев.....	14
2.2. Вимоги до різних типів дерев в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи.....	14
2.3. Вимоги до різних типів дерев в залежності від їх віку і способу формування.....	18
2.4. Вимірювання та маркування дерев.....	20
РОЗДІЛ 3 КУЩІ.....	20
3.1. Вимоги до різних типів чагарників в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи.....	20
3.2. Чагарники з голим коренем.....	21
3.3. Вимоги до різних типів чагарників в залежності від особливостей їх зростання.....	22
3.4. Вимірювання і маркування чагарників.....	24
РОЗДІЛ 4 ХВОЙНІ І ВІЧНОЗЕЛЕНІ ЛИСТЯНІ РОСЛИНИ.....	24
4.1. Спеціальні вимоги до хвойним рослинам.....	24
4.2. Вимоги до різних типів хвойних рослин в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи.....	25
4.3. Вимоги до різних типів хвойних рослин.....	27
4.4. Вимірювання і маркування хвойних рослин.....	27
РОЗДІЛ 5 РОДОДЕНДРОНИ, АЗАЛІЇ ВЕРЕСОВІ.....	27
5.1. Спеціальні вимоги до рододендронів, азалій і вересових.....	28
5.2. Вимоги до рододендронів, азалій і вересових в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи.....	28
5.3. Вимірювання рододендронів, азалій і вересових.....	29
РОЗДІЛ 6 ТРОЯНДИ.....	29
6.1. Троянди.....	29
6.2. Градація якості троянд.....	30
6.3. Упаковка, комплектація, маркування троянд.....	31
РОЗДІЛ 7 ТРАВ'ЯНИСТІ БАГАТОРІЧНИКИ.....	32
7.1. Спеціальні вимоги до трав'янистих багаторічників.....	32
7.2. Якісні характеристики трав'янистих багаторічників.....	32
7.3. Вимірювання і маркування трав'янистих багаторічників.....	33
РОЗДІЛ 8 КОНТЕЙНЕРНІ РОСЛИНИ.....	34
8.1. Загальні вимоги до контейнерних рослин.....	34
8.2. Маркування контейнерних рослин.....	35
8.3. Плетисті рослини.....	36
РОЗДІЛ 9 ПЛОДОВІ ДЕРЕВА.....	36
9.1. Підщепи і щепи для плодкових дерев.....	36
9.2. Вимірювання і маркування підщеп.....	37
9.3. Упаковка і комплектація підщеп.....	38
9.4. Плодові дерева.....	38
9.5. Вимірювання і маркування плодкових дерев.....	39
РОЗДІЛ 10 ЯГІДНІ ЧАГАРНИКИ.....	41
10.1. Загальні вимоги до ягідним чагарникам.....	41
10.2. Вимірювання та маркування ягідних кущів.....	42

Розділ 1 Загальні вимоги до продукції розсадництва

Дані Стандарти не є обов'язковими для виконання усіма учасниками ринку. Господарюючі суб'єкти можуть приймати їх суто добровільно, за власною ініціативою.

Спілка виробників садивного матеріалу рекомендує при укладанні договорів між учасниками ринку посилатися на дані Стандарти як на певні якісні орієнтири, визнані професійним співтовариством.

1.1. Технічні та якісні вимоги

Рослини, які надходять у продаж, мають відповідати нижчеперелічених якісним вимогам.

Рослини, які не відповідають цим вимогам, не повинні продаватися як оптовим, так і роздрібним клієнтам без спеціальної угоди між продавцем і покупцем. Будь-які вимоги, гарантії та рекламації до таких рослин не прописуються в рамках справжніх Стандартів, але обумовлюються договорами за угодою сторін.

1.1.1. Якість

Рослини повинні бути здоровими, визріли, вільними від бур'янів, шкідників і хвороб. Рослини повинні бути загартованими, адаптованими до умов відкритого ґрунту. Листя не повинно бути уражене шкідниками і збудниками хвороб.

1.1.2. Коренева система

Коренева система повинна бути здорова, добре розвинена і відповідати виду/сорті рослини, віку, ґрунтовим умовам, в яких рослина розвивалася, а також обсягу надземної частини рослини. Коренева система не повинна мати викривлених/переплетених основних коренів, розташованих близько до кореневої шийки, а також будь-яких фізіологічних ушкоджень. При викопуванні, сортуванні, зберіганні, транспортуванні та інших операцій з рослинами з оголеною кореневою системою потрібно уникати пересихання коренів.

Земляні кома повинні бути міцними і твердими, здатними зберегти цілісність в період викопування та посадки. Вони повинні бути добре пронизані корінням. За винятком комів рододендронів та азалій, земляні кома рослин, що поставляються в продаж, повинні обов'язково бути упаковані в мішковину. Розмір кома має відповідати виду/сорті, габітусу, ступеню розвитку і розмірам рослини, а також ґрунтовим умовам, в яких рослина розвивалась.

Земляні кома солітерів повинні бути захищені додатково неоцинкованою дротяною сіткою або дерев'яним коробом.

Тканина і всі інші пакувальні матеріали для комів повинні бути виготовлені з матеріалів, які розкладаються не пізніше півтора року після посадки і не обмежують подальше зростання коренів.

1.1.3. Вік

Якщо рослина вирощувалась не менше одного сезону, вік повинен вказуватися в роках. Один сезон вирощування прирівнюється до одного року.

Якщо рослина вирощувалась менше одного сезону, вік вказується в місяцях.

Для щеплених рослин вказаний вік відповідає кількості сезонів вирощування прищепи. Для мультиштамбових дерев кількість сезонів вирощування головного стовбура.

1.1.4. Якість посадкового матеріалу

Якість рослин має бути відповідною для даного виду, вирощеного в умовах культурної практики.

Вирощування рослин в умовах культурної практики передбачає наступні умови утримання рослин:

- регулярне та достатнє підживлення ґрунту;
- наявність достатнього простору для росту і розвитку;
- проведення регулярних і достатніх заходів щодо боротьби з бур'янами, збудниками хвороб та шкідниками;
- здійснення поливу і проведення інших меліоративних заходів (при необхідності);
- регулярне формування, обрізку, стрижку крон рослин;
- пересадку рослин і підрізування коренів.

Розмір приростів у рослин, спосіб галуження, розміри, форма і колір листя повинні відповідати біологічними властивостями і віку виду/сорту рослини.

Стовбури та гілки не повинні мати механічних і фізіологічних ушкоджень, які могли б завдати шкоди зовнішньому вигляду рослини або його подальшому розвитку.

Параметри рослин, які вказуються в прайс-листах і товаросупровідних документах, повинні визначатися габітусом рослини: для ґрунтопокривних та горизонтально ростучих рослин вказується ширина, для рослин з вертикальним зростанням - висота. Для карликових рослин може вказуватися ширина (діаметр), висота.

Місця щеплення повинні мати гарне зрощення.

1.1.5. Упакування та маркування рослин при відвантаженні

1.1.5.1. Пакування рослин

Всі рослини, підготовлені до доставки, повинні відповідати своїм найменуванням.

Кожна партія рослин повинна бути промаркована.

Партія рослин-це будь-яка кількість рослин одного походження, одного віку і розміру, одного виду і сорту, з однотипною упаковкою, супроводжуване одним товаросупровідними документом.

Типи упаковки при відвантаженні рослин можуть бути наступними:

ОКС (BR) в пучках;

- рослини в ящиках різних типів і розмірів;
- рослини в європалетах;
- рослини на металевих стелажах (СС-троллях);
- рослини в мішках та іншій еластичній тарі.

1.1.5.2. Маркування рослин

1. Етикетки, що застосовуються в маркуванні, повинні відповідати таким вимогам:

- етикетки повинні бути довговічними;
- етикетки повинні надійно кріпитися;
- кожна етикетка повинна містити правильну повну назву (рід, вид, сорт) і необхідні відмінні характеристики товару, що відповідають товаросупровідним документам;
- інформація повинна добре читатися.

2. Кожна партія рослин повинна бути забезпечена як мінімум двома етикетками.

3. Якщо в одну упаковку входять різні рослини (партії рослин), кожна рослина має бути промаркованою окремо.

При поставці доцільно позначити кожен розмір різними кольорами етикеток.

У пропозиціях, накладних і рахунках молоді рослини, отримані методом культури тканини, повинні бути позначені абрєвіатурою 'ТС'.

1.1.6. Стандартизація і класифікація

Обумовлені вимірювання зазвичай включають параметри розміру (від-до), які є необхідними для ефективної та професійної стандартизації. Сортування вірне, якщо всі рослини даного стандарту досягають встановленого мінімального розміру. Висота вимірюється від рівня ґрунту або кореневої шийки. Там, де заявлений тільки один розмір, вертикально зростаючі види/сортів вимірюються по висоті, розлогі рослини вимірюються по ширині.

При вимірюванні дерев обхват стовбура вимірюється на висоті один метр від рівня ґрунту. Для багатостовбурних дерев (дерев з декількома стовбурами, мультиштамбів) має бути зазначено кількість стовбурів, обхват найбільшого з них, який вимірюється на висоті один метр від рівня ґрунту, а також висота дерева.

Всі вимірювання здійснюються в метричній системі мір. Для вимірювання висоти, ширини і окружності стовбура рослини використовуються сантиметри. Для вимірювання діаметра стовбура використовуються міліметри.

Коли вказується висота рослини, ширина крони, діаметр або окружність стовбура, вік звичайно не потрібно вказувати. Однак він може згадуватися в переліку або може бути вказаний на вимогу покупця.

1.1.7. Назви рослин

Латинські назви рослин вживаються відповідно до загальноприйнятої міжнародної термінологією, представленої на <http://www.internationalplantnames.com> / або 'List of Names of Woody Plants', International standard ENA, 2010-2015.

1.2. Глосарій

1.2.1. Загальні визначення

Висота-вертикальна відстань між кореневою шийкою рослини і його верхівкою в природному стані. Виняток: швидкорослі хвойні та листяні вічнозелені, які вимірюються до середини приросту поточного року.

Габітус (зовнішній вигляд) - характерні особливості росту і розвитку рослин. Наприклад: високий, широкий, карликовий.

Рослини різного габітусу можуть мати різні форми крони. Наприклад, розкидисту, що стелиться, колоновидну, пірамідальну, чашоподібну, плакучу і т.д.

Горщик-технологічна ємність об'ємом менше 2 л, в якій саджанець був вирощений або проданий. Горщики можуть бути виготовлені з різних матеріалів-торф'яних волокон, пластмаси, дерева, паперу, тканини і т.д. і можуть відрізнятися за розміром, формою і якістю. Позначаються символом Р.

Кімнатні рослини-рослини, вирощені в горщиках. Позначаються символом Р.

Контейнер - технологічна ємність об'ємом від 2 л і більше, в якій саджанець був вирощений або проданий. Контейнери можуть бути виготовлені з різних матеріалів-торф'яних волокон, пластмаси, дерева, паперу, тканини і т.д. і можуть відрізнятися за розміром, формою і якістю. В даному контексті маються на увазі контейнери, які не використовуються в ландшафтному дизайні для остаточного зростання рослин.

Контейнерні рослини-рослини, вирощені в контейнерах. Позначаються символом С.

Кореневий ком-неушкоджений земляний ком, що містить коріння саджанця. Кореневий ком може бути:

- викопаний вручну або машиною і обгорнутий в мішковину і (або) неоцинковану дротяну сітку та інші пакувальні матеріали, що забезпечують цілісність і збереження кореневої системи;
- поміщений в контейнер і вирощений за відповідною технологією так, щоб при видаленні контейнера коренева система була досить розвинена для того, щоб утримати кореневий ком цілісним;
- вирощений в контейнері за відповідної технології так, щоб при видаленні контейнера коренева система була досить розвинена для того, щоб утримати кореневий ком цілісним; в разі посадки саджанця з контейнером коріння повинні легко проникати через стінки і дно контейнера, а кореневий ком не повинен руйнуватися при частковому пошкодженні контейнера при посадці;

- вирощений в тканинному контейнері так, щоб коренева система була досить розвинена і при видаленні тканини змогла утримати кореневий ком неушкодженим.

Культивар - культурна рослина (сукупність рослин, ідентичних по генетичній природі і біологічними властивостями), спеціально іменоване, чий унікальні особливості зберігаються в процесі розмноження і підтримуються людськими зусиллями.(Культивар-скорочення від лат. Cultivated variety-культивований різновид, культурний сорт.)

Розмноження культурою тканин (або **мікроклональне розмноження**) - розмноження рослин від дуже маленьких частин тканин або клітин, вирощених в пробірці або контейнері з регульованим середовищем і живленням.

Окуліровка - один із способів вегетативного розмноження рослин вічком, атакож результат цього способу розмноження-продукт з'єднання (щеплення) однієї рослини і вічка іншої рослини. В результаті окулірування обидві рослини продовжують ріст як єдине ціле.

Відкрита коренева система(голий корінь) - коренева система саджанця без грудки землі.

Підрізання коренів - систематичне обмеження кореневої системи саджанця, що росте в відкритому ґрунті, з метою стимулювання розгалуження коренів і утворення компактної мичкуватої кореневої системи. Потрібно для забезпечення повної приживлюваності рослини після пересадки.

Посадковий матеріал - деревні і трав'янисті рослини (включаючи коріння, кореневища, насіння і бульби), вироблені для пересадки.

Щеплення - процес, а також продукт з'єднання двох або більше рослин або їх частин так, щоб, після приживлюваності, вони продовжили своє зростання як єдине ціле. Один з методів вегетативного розмноження.

Продукція розплідника - рослини, вирощені в умовах культурної практики, в умовах регулярного і професійного догляду. Рослини, які були розмножені і вирощені таким чином, щоб покращити ріст і розвиток кореневої системи, і після пересадки забезпечити можливість рослині повністю відновитися.

Рослини, пересажені з відкритого ґрунту в контейнер-рослини, викопані з ґрунту з не пошкодженою грудкою землі і висаджені в контейнер.

Сертифікований посадковий матеріал-продукція розсадників, що відповідає добровільно прийнятим стандартам виробництва і якості.

Для сертифікації посадкового матеріалу, не пошкодженого небезпечними шкідниками і збудниками хвороб, потрібне відповідне звернення в державні територіальні органи фітосанітарної служби. Рішення про таку сертифікацію приймається виключно цими органами.

Зібрані рослини-рослини, які вирости поза умов культурної практики: викопані з природних місць зростання, лісових насаджень або інших місць, де за ними не здійснювався необхідний професійний догляд протягом декількох років. Зібрані рослини повинні мати маркування, відмінне від маркування сертифікованого посадкового матеріалу.

Специфікація продукції розсадників-будь-які необхідні позначення, що поєднують групи рослин, із зазначенням їх розмірів і якісних характеристик.

Специфікація може включати інформацію про походження рослин та інші деталі, прийняті на ринку розсадницької продукції.

Субстрат-штучно створене середовище, в якій можуть бути вирощені рослини.

1.2.2. Частина рослин

Скелетні гілки(у дерев) - основні бічні гілки, що відходять від стовбура дерева. Не плутати з другорядними приростами-пагонами або короткими гілочками, що відходять від стовбура або гілок. На великих деревах скелетні гілки приймаються за гілки першого порядку.

Гілки(у чагарників) - головні прирости, що ростуть безпосередньо від основи куща.

Коренева шийка - місце переходу кореневої системи в надземну частину рослини, зазвичай на поверхні ґрунту.

Крона-сукупність різних за розміром, віком і призначенням гілок надземної частини дерева.

Лідер(центральний провідник) - частина стовбура дерева від перших бічних гілок до вершини, головна центральна вісь рослини.

Штамб-частина стовбура дерева від кореневої шийки до місця відходження першої великої гілки.

1.2.3. Види розсадницької продукції

Багатостовбурні дерева (**мультиштамби**) - дерева з декількома стовбурами, кожен з яких починається не вище 50 см від рівня ґрунту. Багатостовбурне дерево повинно мати не менше двох однаково розвинених гілок.

Дерева без штамба-дерева, сформовані з одним яскраво вираженим стовбуром і рівномірно розподіленими по його поверхні відповідно до особливостей виду/сорту пропорційними бічними приростами, що починаються від самої землі.

Штамбові дерева - дерева, які мають рівний, практично прямий, вільний від гілок штамб і гармонійно розвинену крону. Щеплені штамбові дерева можуть мати слабкий вигин в місці зрощення. Щеплені штамбові дерева можуть бути вирощені шляхом щеплення в основу підщепи або на необхідній висоті.

Зелений живець - живець з листям, заготовлений з гілки поточного року протягом періоду вегетації (активного росту).

Кущі-рослина з деревними рівномірним стеблами. Кущі повинні за час зростання в розсаднику пересаджуватися і піддаватися формуючій обрізці.

Молоді чагарники - слабо розгалужені, але вже зміцнілі молоді чагарники, мінімум двоєрічні, пересаджені або з підрізаною кореневою системою.

Однорічні щеплені дерева - дерева, які отримані в результаті щеплення або окулірування на підщепу і вигонки однорічного пагона.

Здерев'янілий живець - живець, узятий зі зрілого приросту, що знаходиться в стадії спокою; зазвичай в кінці сезону, після листопаду.

Коренева поросль - рослина, отримана з додаткових бруньок на коренях або кореневищах.

Відводок (-/1/0 і -/2/0) - відокремлена або відрізана частина вихідної рослини, яка має придаткові корені в своїй основі. Невелика кривизна рослини допустима, якщо вона є наслідком застосовуваного способу розмноження.

Піраміди - деякі види/сорти деревних рослин можуть бути вирощені як піраміди. Вирощені в вигляді піраміди кущі повинні мати один сильний центральний лідер і мінімум три сильних типових для сорту бічних відгалуження.

Підщепи для щеплення - одно- і дворічні деревні рослини, розмножені насінням або вегетативно, на які прищеплюють або окулірують сортові форми відповідних видів. Підщепи використовуються в якості витривалої основи або для певного впливу на габітус сорту. Вони підрозділяються на:

- насінневі підщепи: сіянці, підрізані сіянці і пересаджені сіянці;
- вегетативно розмножені підщепи: відводки, а також вирощені із зелених або здерев'янілих живців.

Підщепи, на які здійснюється щеплення, повинні бути вказані.

Прищепи - вегетативні частини рослин від сіянців або вегетативно розмножених деревних рослин. Використовуються як вихідний матеріал для розмноження сортових деревних рослин.

Рослини для огорож - дерева і чагарники, стійкі до обрізки через особливості росту і придатні для формування огорож.

Солітерна рослина - якісно сформована рослина, пересаджена в розсаднику як мінімум тричі, призначена для посадки окремо.

Молоді рослини - дерева і чагарники, отримані з насіння або вегетативно розмножені, призначені для подальшого дорощування в розсаднику. Як правило, 1-2-річні, найчастіше реалізовані з голим коренем або в мультиплатах або в горщиках. Надалі можуть бути пересаджені в ґрунт або в контейнер.

Сіянці (1/0) - НЕ пересаджені рослини з насіння, які можуть мати тільки один головний корінь. Можуть використовуватися як підщепи або вирощуватися як самостійні рослини.

Сіянці пересаджені (1/x0) - пересаджені (пкіровані) однорічні рослини, які мають кілька сильних коренів, які розташовані не нижче 6 см від кореневої шийки. Пересаджені сіянці повинні мати принаймні три сильних кореня, за винятком підщеп груші (два кореня). Пересаджені однорічні рослини, у яких коріння знаходяться нижче 6 см від кореневої шийки або які мають тільки один або два сильних кореня, вважаються сіянцями (1/0).

Сіянці підрізані (1/0#) - рослини, у яких головний корінь був підрізаний нижче рівня ґрунту в посівній грядці, що мають ті ж особливості, що і пересаджені однорічні сіянці.

Вкорінений живець - однорічна рослина із зелених або здерев'янілих живців з придатковою кореневою системою.

Хлисти - молоді нерозгалужені дерева. Це дерева з одним стволом, небагатьма бічними гілками або без них, без сформованої крони. Батоги зазвичай бувають однорічними, якщо вирощуються зі здерев'янілих живців, і дворічними, якщо вирощуються із зелених живців або сіянців. У разі щеплення

вони зазвичай мають однорічну надземну частину і дворічну кореневу систему. Батоги повинні мати прямий, міцний стовбур і добре розвинену кореневу систему. Висота і обхват стовбура у хлестів можуть дуже сильно залежати від виду, кліматичних умов і традицій культурного вирощування.

1.3. Коди специфікації

Сіянци з ґрунту

- 1/0 Однорічний сіянець
- 1 /x0 Однорічний пікірований сіянець (в стадії сім'ядолі)
- 1/0 # Однорічний підрізаний сіянець
- 2/0 Дворічний сіянець
- 1/1 Однорічний сіянець + один рік після пересадки
- 1/2 Однорічний сіянець + два роки після пересадки
- 2/1 Дворічний сіянець + один рік після

Саджанці з живців

- 0/1 Однорічний вкорінений здерев'яніли живець
- 0/1/0 Однорічний вкорінений зелений живець
- 0/1x0 Однорічний пікірований живець
- 0/2/0 Дворічний вкорінений зелений живець
- 0/1/1 Дворічний пересаджений живець

Щеплені саджанці

- X/1/0 Однорічне щеплення
- X/2/0 Дворічне щеплення
- X/0/1 Однорічна пересаджена щепи
- X/1/1 Дворічна пересаджена або переміщена (з горщика в горщик) щепи

Відводки стелонів

- /1/0 Однорічний відводок
- /2/0 Дворічний відводок
- /1/1 Дворічний пересаджений відводок або кореневої живець
- /1/0 або -/0/1 Однорічний кореневої живець
- /2/0 Дворічний кореневої живець

Саджанці, вирощені в горщику або в мультиплатах (Касетах) з комітками діаметром 5 см

- 1/0 A5 Однорічний сіянець в комітці 5 см
- 0/1/0 A5 Однорічний вкорінений живець в комітці 5 см
- 0/1/1 P9 Дворічний пересаджений живець в горщику зі стороною 9

см

Саджанці, розмноження культурою тканин

ТС 1 Пробірковий саджанець в агарі, експлант в стадії ініціювання коренів.

ТС 2 Пробірковий саджанець поза агаром, мікророслина вийнята з пробірки для акліматизації і поміщена в аерозоль або туман і/або в затінок в теплицю.

ТС 3 Пробіркових саджанець, вкорінений і адаптований.

Саджанці від культури тканин після культивування у відкритому або Захищеному ґрунті

ТС/0/1 Саджанець, який вирощували один рік у відкритому або закритому ґрунті після того, як він був узятий з лабораторії

ТС/1/1 або ТС/0/2 Саджанець, який вирощували два роки у відкритому або закритому ґрунті після того, як він був узятий з лабораторії

1.4. Деталізація кодів специфікації

Цифри зазвичай відокремлюються похилою рисою '/'. Також може використовуватися плюс '+'. Приклади: 1/0 або 1+0, 2/1 або 2 + 1.

Саджанці, вирощені з насіння

Перша цифра вказує число років, проведених в розпліднику в місці посіву.

Друга цифра вказує число років, проведених в розпліднику після пересадки або перевалки.

Символ 'V' перед другою цифрою вказує, що саджанець був пересаджений або перевалений відразу після проростання, в стадії сім'ядоль.

Символ '#' після другої цифри вказує, що сіянці залишилися на місці, але був підрізав корінь.

Саджанці, вирощені з живців

Саджанці, отримані з живців, позначаються першим символом '0'. Друга цифра вказує число років, які живець провів в розсаднику, після того як було проведено живцювання.

Третя цифра вказує число років, які живець провів в розсаднику після пересадки або перевалки.

Символ 'V' між другою і третьою цифрою вказує, що живець був пересаджений або перевалений протягом одного сезону вирощування.

Щеплені саджанці

Саджанці, отримані від щеплення, позначаються першим символом 'X'.

Друга цифра, після 'X', вказує число років, які саджанець провів в розсаднику/шкілці після щеплення.

Третя цифра вказує число років, проведених в шкілці після того, як щеплена рослина була пересаджена.

Відводки і столони

Відводки позначаються першим символом '-' (дефіс).

Перша цифра вказує час, проведений відводком в маточнику перед відділенням.

Друга цифра вказує число років, проведених в розпліднику після того, як молоді рослини були пересажені або перевалені.

Саджанці, вирощені в горщику або мультиплатах

Вирощені в комірках саджанці позначаються буквою 'A', що йде за цифрами і символами.

Цифра, яка слідує за буквою 'P' або 'A', вказує діаметр або ширину горщика або комірці в сантиметрах.

Саджанці з культури тканини

Саджанці, отримані з культури тканини (мікроклональне розмноження), позначаються буквами 'TC'.

У разі прямих продажів саджанців з лабораторії, літери 'TC' будуть слідувати за цифрами і символами, які позначають стадію розвитку рослини.

Продаж рослин з культури тканини після подальшого дорощування в розсаднику

В цьому випадку специфікація буде аналогічна аббревіатурі, що використовується для живців, але після букв 'TC' буде слідувати символ 'O'.

1.5. Аббревіатури

Нижче наводимо аббревіатури, які використовуються для опису продукції і способів її виробництва:

- RC - Rooted cutting - кореневі живці;
- HWC - Hardwood cutting - здерев'янілі живці;
- SWC - Softwood cutting - зелені живці;
- RP - Root pruned –підрізані корені;
- X - Graft - щеплення;
- Wh - Tree whips - хлисти, як щеплені, так і кореневласні;
- P1 - Plugs - рослина, вирощена в комірці мультиплат;
- TC - Tissue culture - рослини, розмножені культурою тканин;
- BR (ГКС) - Bare root - рослина з голими корінням (відкрита коренева система);
- RB - Root ball - рослина з грудкою землі, упакованим в мішковину;
- WRB - Wire root ball - рослина з грудкою землі, упакованим в мішковину і металеву сітку;
- St 180 - Stem tree - штаббові дерева зі штаббом 180 см;
- MSt - Multy stem tree - багатостовбурне дерево;
- StBu - Stem bush - дерево без штамба, розгалужене від землі;
- Sol-Solitaire - рослина-солітер.

1.6. Молоді саджанці

Саджанці для дорощування повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, наведеними в Розділі 1.

Саджанці для дорощування повинні бути описані відповідно до кодів специфікації, наведеними в Розділах 1.3 і 1.4.

1.6.1. Спеціальні вимоги до саджанців для дорощування

1.6.2. Кущі

Саджанці чагарників для подальшого дорощування повинні мати як мінімум один приріст, довжина якого повинна відповідати виду/сорті рослини.

1.6.3. Підщепи

Коренева шийка підщеп повинна бути прямою, без істотних вигинів. Однорічні підщепи повинні мати діаметр шийки мінімум 3 мм. Пересаджені підщепи старше одного року повинні мати діаметр шийки мінімум 4 мм.

1.6.4 Насіннєві підщепи.

Підрізані сіяні повинні мати розвинений головний корінь. Розгалуження головного кореня у них не повинно починатися нижче 6 см від кореневої шийки.

1.6.5. Вегетативні (клонові) підщепи.

Відводки, вкорінені живці та інші - повинні мати принаймні три зрілих кореня.

1.6.6. Вимірювання і маркування саджанців для дорощування

1.6.6.1. Саджанці для дорощування

Число пагонів мінімальної довжини позначається наступним чином: 2/3; 3+
Число пагонів позначається за бажанням. Маркування розмірів в залежності від зміни висоти і ширини саджанців змінюється наступним чином: вимірюваний параметр - висота саджанця, крок виміру: 5,10,20,50 см.

Підщепи листяних і хвойних деревних рослин

Вимірюваний параметр: діаметр стовбура (в мм). Крок виміру:

1/0 = 3/5 5/7 7/9 9/11;

1/1 або 2/1 = 4/6 6/8 8/10 10/12.

1.6.7. Упакування та комплектація саджанців для дорощування

Саджанці для дорощування, що поставляються з голим коренем, повинні реалізовуватися зв'язаними з 5, 10, 25, 50 або 100 штук, в залежності від різновиду, сили росту і т.д. Виробник зобов'язаний забезпечити хороші умови зберігання саджанців при оптимальних температурах 2-3 С⁰ і 98-100% вологості.

Розділ 2 Дерева

Дерева повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, наведеними в Розділі 1.

На контейнерні дерева поширюються всі вимоги, що пред'являються до контейнерних рослин, наведені в Розділі 8. Якщо дерева вирощені в контейнері, це повинно бути позначено.

2.1. Спеціальні вимоги до дерев

2.1.1. Кількість пересадок

Дерево описують кількістю пересадок, зроблених в процесі його виробництва.

Перша пересадка відбувається в процесі викопування сіянця (укоріненого живця або укоріненого відводку) з ділянки розмноження на нове місце зростання. Кожен раз, коли рослина викопується і пересаджується на нове місце, додається ще одна пересадка.

Виробник молодих дерев починає кожен цикл виробництва, висаджуючи сіянець (вкорінений живець або вкорінений відводок), частіше за всюдворічний, одного разу вже пересаджень (1/1, або 0/1/1, або -1/1). Після посадки для подальшого дорошування такий сіянець (живець) вважається вже двічі пересадженою рослиною. Такі рослини часто вирощуються до обхвату стовбура 8/10 або 10/12 см, потім викопуються і пересаджуються знову, щоб отримати тричі пересаджені дерева.

У певних різновидів, згаданих нижче, керівник відбирає для початку циклу виробництва високоякісний однорічний молодий матеріал. Визнано, що у цих різновидів якість дерев, які досягли розмірів 8-10-12 см, а також якість їх кореневої системи не відрізняються від якості дерев тих же розмірів, отриманих з дворічних молодих рослин. Тому в практичних цілях сіянці таких дерев будуть позначені як «двічі пересаджені».

винятки:

Acer platanoides cvs.

Acer pseudoplatanus cvs. *Fraxinus* cvs, *Prunus avium* cvs. *Tilia* cvs.

2.1.2. Період між пересадками

Виробники повинні забезпечити здатність дерев успішно переносити пересадку. Для цього дерева в шкільці повинні регулярно пересаджуватись. Пересадка повинна здійснюватися кожні 3-5 років (залежно від кліматичних умов і сили росту рослин).

2.2. Вимоги до різних типів дерев в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи

2.2.1. Залежно від віку, типу викопки і упаковки кореневої системи дерева можуть бути:

- викопані з ґрунту з голим коренем;
- викопані з ґрунту з грудкою і упаковані в мішковину;

- викопані з ґрунту машиною або вручну і упаковані в мішковину і/або металеву сітку;
- викопані з ґрунту з грудкою і посаджені в контейнер;
- вирощені в контейнері.

2.2.2. Деревя, викопані з відкритого ґрунту

Ці стандарти поширюються на деревя, викопані з голим коренем, викопані з грудкою і упаковані в мішковину або в мішковину і металеву сітку, викопані з грудкою і посаджені в контейнер.

Діаметр кореневого кому, як для рослин з голим коренем, так і для рослин з грудкою землі, повинен бути не менше суми трьох окружностей стовбура на висоті метра.

Стовбур деревя повинен розташовуватися по центру кореневої грудки.

2.2.3. Деревя з голим коренем

Всі деревя з голим коренем повинні мати добре розгалужену кореневу систему, відповідну особливостям виду.

Довжина коренів деревя повинна бути не менше окружності стовбура виміряної у кореневої шийки.

2.2.3.1. Упаковка і комплектація дерев з голим коренем

Для транспортування деревя з голим коренем повинні бути зв'язані по кілька штук в зв'язці. Кожна зв'язка повинна мати відповідне маркування, нанесене стійкою фарбою і добре читатися. Якщо в зв'язці зібрані рослини одного виду (сорт), достатньо двох етикеток на зв'язку. Якщо в зв'язці зібрані деревя різних видів (сортів), кожна рослина має бути промаркованою відповідним чином.

Хлистя зв'язуються по 5, 10 або 25 рослин в зв'язці.

Деревя без штаблів, розгалужені від землі, і штаблові деревя повинні бути зв'язані для транспортування в необхідній кількості, в залежності від обхвату стовбура і особливостей дерев.

У зв'язці розгалужених дерев до 2,5 м заввишки і штаблових дерев обхватом до 8 см має бути не більше 10 рослин.

У зв'язці великих розгалужених і штаблових дерев повинно бути не більше 5 рослин.

2.2.4. Вимоги до дерев, викопаних з грудкою землі

2.2.4.1. Деревя, викопані з грудкою землі упаковані в мішковину

Кома повинні бути твердими і щільними і залишатися неушкодженими до тих пір, поки рослини не будуть посаджені і закріплені на новому місці. При упаковці використовується джутова мішкочина або інший щільний матеріал органічного походження.

2.2.4.2. Деревя, викопані і поміщені в металеву сітку

Рослини повинні бути викопані і поміщені на мішковину, і металеву сітку, без руйнування кома. Металева сітка повинна бути туго натягнута навколо кома. Стовбур повинен розміщуватися по центру кома.

2.2.4.3. Розмір кома

У Таблиці 1 представлені необхідні мінімуми діаметрів комів для рослин, викопаних з відкритого ґрунту.

Розмір кореневого кома у рослин, стандарти яких перевищують вказані в Таблиці 1, узгоджується з покупцем.

2.2.4.4. Висота кома

Кома встановленого діаметра повинні мати достатню висоту для того, щоб укласти в собі обсяг мичкуватої кореневої системи, достатній для живлення рослини. Разом з тим ком не повинен бути надмірно високим: він повинен без руйнування витримувати всі необхідні операції з маневрування і пересадки.

2.2.4.5. Вага кома

Наведена нижче Таблиця 1 може використовуватися тільки як рекомендація. Вага земляного кома залежить від типу ґрунту, її механічного складу і вологості.

Таблиця 1.

Співвідношення розмірів дерева і параметрів кома

висота дерева (див)	обхват стовбура (см)	діаметр кома (див)	глибина кома (див)	номер сітки	вага(Кг)
250-300	8/10	30	25	2	20
300-425	10/12	35	30	2	30
350-500	12/14	40	35	3	40
425-550	14/16	45	40	3	50
450-575	16/18	55	45	4,5	65
475-600	18/20	70	50	4,5	75
500-625	20/25	80	55	5	90
625-650	25/30	90	60	6	100

Зазначені параметри комів носять рекомендаційний характер. Діаметр і глибина кома можуть відрізнятися на 5-30 см від зазначених в залежності від типу ґрунту, виду дерев, застосовуваної техніки.

2.2.5. Деревя, викопані з грудкою землі і посаджені в контейнер

Рослини, викопані з грудкою землі для пересадки в контейнер, повинні бути висаджені в контейнер з непошкодженими і міцними земляними комами. Розміри грудок дерев, призначених для пересадки в контейнер, повинні відповідати розмірам контейнерів, наведеними в Таблиці 2 .

2.2.6. ДЕРЕВА, ВИРОЩЕНІ В КОНТЕЙНЕРІ

На дерева, вирощені в контейнері, поширюються загальні вимоги для всіх контейнерних рослин.

Розмір контейнера повинен бути таким, щоб він забезпечував достатню кількість місця для успішного росту кореневої системи і всієї рослини. Рекомендовані розміри контейнерів наведені в Таблиці 2.

Співвідношення розміру контейнера і розміру рослини може варіюватися в залежності від географічного положення розсадника та усталеної в ньому практики вирощування.

На момент продажу дерева повинні вирощуватися в контейнері протягом часу, достатнього для формування розвиненої кореневої системи, що досягає стінок контейнера і здатною утримати кореневий ком в цілісності під час пересадки.

Невеликі дерева, які ростуть в контейнерах об'ємом до 20 л, повинні пересаджуватись щороку. ДЕРЕВА, які ростуть в контейнерах об'ємом від 20 до 50 л, повинні пересаджуватися раз в два роки. ДЕРЕВА, які ростуть в контейнері об'ємом від 50 л і більше, можуть пересаджуватися раз в 3 роки, в тому випадку, якщо при посадці вони були порівняно невеликого розміру.

Контейнер повинен бути досить твердий, для того щоб утримувати форму кореневої грудки протягом всього терміну вирощування та під час відвантаження і транспортування.

Протягом відвантаження і транспортування стовбур і крона дерева повинні бути захищені від пошкоджень і поломок.

Всі контейнерні дерева перед відвантаженням повинні бути промарковані - кожне дерево індивідуально.

При маркуванні контейнерних рослин повинні вказуватися як розміри рослини, так і обсяг контейнера в літрах. Вік контейнерних рослин вказувати не обов'язково. Він може бути вказаний на вимогу покупця.

Для дерев, вирощених в контейнері, рекомендується наступне співвідношення розміру рослини і обсягу контейнера.

Співвідношення розмірів дерева і параметрів контейнера

висота дерева (див)	обхват стовбура (см)	Верхній діаметр контейнера (див)	обсяг контейнера (л)
50-80		15-19	С3
80-125		19-23	С7,5
100-125		23-26	С10-12
150-250	5/6	25-31	С15-20
200-300	6/8 - 8/10	31-36	С22-25
250-350	8/10 - 10/12	38-40	С40
300-400	10/12 - 12/14	38-44	С60
350-450	12/14 - 14/16	43-45	С80
400-500	14/16 - 16/18	50-60	С100

2.3. Вимоги до різних типів дерев в залежності від їх віку і способу формування**2.3.1. Залежно від віку дерев і способу їх формування виділяються наступні типи дерев:**

- хлисти;
- дерева без штамбу, розгалужені від землі;
- багатостовбурні дерева;
- штабмові дерева.

2.3.2. Хлисти і молоді дерева

Хлистами називаються молоді нерозгалужені дерева з одним стволом, небагатьма бічними гілками або без них, без сформованої крони.

Традиційно батоги вирощуються в полях, але можуть вирощуватися і в контейнері.

Хлисти бувають однорічними, якщо вирощуються зі здерев'янілих живців, і дворічними, якщо вирощуються із зелених живців або з сіянців. У разі щеплення вони зазвичай мають однорічну привиту частину і дворічну кореневу систему. Батоги повинні мати прямий міцний стовбур і добре розвинену кореневу систему. Висота і обхват стовбурів можуть дуже сильно залежати від виду, кліматичних умов і традицій культурного вирощування.

Молоді дерева можуть мати кілька бічних гілок, проте крона у них ще не сформована і штаб не помітний.

2.3.3. Дерев без штабів, розгалужені від землі

Дерев без штаба, розгалужені від землі, мають виражений лідер, пропорційно оброслий з рівномірно розподіленими бічними приростами від самої землі відповідно до особливостей виду/сорту.

Діаметр кома дерев без штаба має дорівнювати 3-кратному обхвату стовбура, виміряного на рівні кореневої шийки.

У специфікаціях дерева без штаба вказують як St-Bush (stem-bush).

У специфікаціях для дерев без штамба вказують як обхват стовбура, так і висоту дерева.

Двічі пересаджені дерева без штамба повинні вирощуватися з більш широкими інтервалами між рослинами.

Солітери дерев без штамба повинні бути пересаджені не менше трьох разів і поставлятися з грудкою. Після досягнення обхвату стовбура в 30 см вони повинні бути пересаджені не менше чотирьох разів.

2.3.4. Багатостовбурні дерева

Багатостовбурні дерева - дерева з двома або більше стовбурами, кожен з яких починається не вище 50 см від рівня ґрунту. Багатостовбурні дерева можуть формуватися або шляхом обрізки єдиного стовбура дерева, або посадкою декількох рослин в одну яму (контейнер).

Діаметр кома багатостовбурного дерева має дорівнювати 3-кратному обхвату дерева, виміряного на рівні кореневої шийки.

Солітери багатостовбурних дерев повинні бути пересаджені принаймні три рази і поставлятися з грудкою.

Багатостовбурні дерева, починаючи від обхвату в 40 см на рівні кореневої шийки, повинні бути пересаджені не менше чотирьох разів і поставлятися з грудкою в металевій сітці або в контейнері.

Багатостовбурні дерева повинні бути рівномірно розгалужені по всій кроні, і повністю відповідати вид/сорту.

У специфікації багатостовбурні дерева вказують як MST (multistam – багатостовбур.).

Кількість стовбурів багатостовбурних дерев вказується наступним чином:

- 2 стовбури;
- 3+ або більш стовбурів.

Кількість стовбурів більше трьох може вказуватися в специфікаціях на вимогу. У специфікаціях багатостовбурних дерев вказується обхват найбільшого стовбура.

приклад:

U etula papyrifera MST 10/12см , 3 стовбура.

У такого дерева може бути один стовбур розміром 10/12 см і два стовбури розміром 8/10 і 6/8 см. Розмір кома або контейнера такої рослини повинен бути не менше суми 3-кратної окружності усіх стовбурів.

Штамбові дерева повинні мати рівний, практично прямий, вільний від гілок штамп і добре розвинену, чітко виражену крону. Щеплені і окуліровані дерева можуть мати не більше ніж слабкий вигин в місці зрощення. Діаметр кома повинен дорівнювати не менше 3-кратному обхвату стовбура.

2.3.5. Двічі пересаджені дерева

повинні мати обхват 6/8 - 8/10 см.

2.3.6 . Штамбові дерева для міського озеленення

Для певних цілей (наприклад, для обсадження міських доріг) потрібна велика висота штамба. Дерев для цих цілей повинні вирощуватися з регулярним виведенням центрального провідника при обрізаннях так, щоб була

можливість видалити додаткові гілки або на етапі вирощування дерева в розсаднику, або після посадки його на постійне місце. Причому в результаті цього видалення ні зовнішній вигляд дерева, ні його остаточна форма не повинні бути пошкоджені.

2.3.7 . Штамбові дерева з кулястими і плакучими кронами

можуть проводитися шляхом формування або щеплення на штамп певної висоти.

2.3.8.У специфікаціях штамбові дерева

можуть вказуватися як St180 - дерево з висотою штамба 180 см. У ряді випадків висота штампів може бути визначальною характеристикою. Наприклад, для дерев, які використовуються для міського озеленення вулиць і узбіччя доріг рекомендована висота штампів - 220, 250 і 280 см.

2.4. Вимірювання та маркування дерев

2.4.1. Вимірюваннядерев

Розміри дерев встановлюються відповідно до кроку вимірювання. Розміри дерев змінюються з наступним кроком.

2.4.1.1. Батоги і молоді дерева

Вимірюваний параметр: Висота стовбура. Крок виміру: через 20 см,50 см

2.4.1.2. Штамбові дерева

Вимірюваний параметр: обхват стовбура на висоті 100 см від рівня землі штамбові дерева починають по обхвату стовбура після того, як стовбур досягне діаметра 2 см, що відповідає 6 см довжини окружності.

Розділ 3 Кущі

3.1. Вимоги до різних типів чагарників в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи

В залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи чагарники можуть бути:

- викопані з ґрунту з голим коренем;
- викопані з ґрунту з грудкою і упаковані в мішковину;
- викопані з ґрунту з грудкою і посаджені в контейнер;
- вирощені в контейнері.

Обсяг кореневої системи – як для рослини з голим коренем, так і для рослин з грудкою землі повинен бути належних розмірів. Коренева система повинна бути розгалуженою та мичкуватою і містити таку кількість непошкоджених коренів, яка здатна при пересадці забезпечити рослині безболісну і швидку приживлюваність на новому місці.

3.2. Чагарники з голим коренем

Всі чагарники з голим коренем повинні мати добре розгалужену кореневу систему, відповідну особливо стям виду. Рекомендовані розміри кореневої системи повинні відповідати розмірам, наведеним у таблицях 4, 5, 6.

3.2.1. Упаковка і комплектація чагарників з голим коренем

Чагарники з голим коренем повинні бути зв'язані в пучки. Кожен пучок повинен мати відповідне маркування, нанесену на етикетку стійкою фарбою і добре читатися. Якщо в зв'язці зібрані рослини одного виду (сорт), досить маркування. Якщо в зв'язці зібрані чагарники різних видів (сортів), відповідним чином має бути промаркована кожна рослина.

Чагарники зв'язуються в пучки в наступній кількості:

- молоді чагарники: по 10 або 25 рослин в пучку;
- чагарники: по 5 або 10 рослин в пучку.

3.2.2. Чагарники, викопані з грудкою землі і упаковані в мішковину

Кома повинні бути твердими і цільними і залишатися неушкодженими до тих пір, поки рослини не будуть посаджені і закріплені на новому місці.

3.2.3. Чагарники, викопані з грудкою і посаджені в контейнер

Рослини, викопані з грудкою землі для пересадки в контейнер, повинні бути посаджені в контейнер з непошкодженими і міцними земляними комами. Рекомендовані розміри комів наведені в Таблицях 4, 5, 6.

3.2.4. Чагарники, вирощені в контейнері

На чагарники, вирощені в контейнері, поширюються загальні вимоги для всіх контейнерних рослин.

Розмір контейнера повинен бути таким, щоб він забезпечував достатню кількість місця для успішного зростання кореневої системи і всієї рослини. Рекомендоване співвідношення розміру чагарнику і обсягу контейнера наведено в таблиці 3.

Співвідношення розміру контейнера і розміру рослини може варіюватися в залежності від географічного положення розсадника та встановленої в ньому практики вирощування.

На момент продажу чагарники повинні вирощуватися в контейнері мінімум три місяці або мати добре розвинену кореневу систему, що досягає стінок контейнера і здатну утримати кореневий ком в цілості час пересадки.

Рослини, що вирощуються в маленьких контейнерах, слід пересаджувати в контейнери більшого розміру щорічно.

Таблиця 3

Співвідношення розміру чагарнику і обсягу контейнера

мінімальна висота/ширина рослини(см)	об'єм контейнера(л)
---	---------------------

15-40	C3-C10
25-60	C7,5-C15
30-80	C10-C15
40-100	C20
60-150	C22-C40

Рослини, вирощувані в контейнері об'ємом від 20 л і більше, необхідно пересаджувати в контейнери більшого розміру не менше, ніж раз на два роки.

Контейнер повинен бути досить твердий для того, щоб утримувати форму кореневої грудки протягом всього терміну вирощування і під час відвантаження і транспортування.

При маркуванні контейнерних рослин повинні вказуватися розміри рослини, так і обсяг контейнера. Вік контейнерних рослин вказувати не обов'язково, він може бути вказаний за запитом покупця.

3.3. Вимоги до різних типів чагарників в залежності від особливостей їх зростання.

3.3.1. Залежно від особливостей зростання, розгалуження і формування кореневої системи чагарники поділяють на кілька груп.

Чагарники кожної групи мають певну кількість гілок. Чагарники, що мають меншу кількість гілок, ніж зазначено в мінімальному розмірі, продажу не підлягають. Рекомендовані співвідношення параметрів чагарників в наведені в Таблицях 4,5,6 .

Таблиця 4

Співвідношення між висотою чагарнику, кількістю гілок і розмірами кореневої системи для карликових чагарників

висота рослини (див)	кількість гілок	діаметр кореневого кома (див)
20-30	3	15
30-40	4	20
40-50	4	25
50-60	5	25
60-70	5	30
70-80	5	30
80-100	6	35

3.3.2. Групи чагарників

- Карликові чагарники.
- Середньорослі чагарники.
- Сильнорослі чагарники звичайного габітусу.
- Сильнорослі чагарники стрункого габітусу.

3.3.2.1. Карликові чагарники

Висота чагарників цієї групи в зрілості рідко перевищує 100 см.

Приклади : Potentilla fruticosa Spiraea japonica

3.3.2.2. Середньорослі чагарники

Висота чагарників цієї групи в зрілості рідко перевищує 200 см.

Приклади : Rosa rugosa, Spiraea x vanhouttei.

Таблиця 5

Співвідношення між висотою чагарнику, кількістю гілок і розмірами кореневої системи для середньорослих і сильнорослих чагарників звичайного габітусу

висота рослини (див)	кількість гілок	діаметр кореневої кома (див)
20-30	3	15
30-40	4	20
40-50	4	25
50-60	4	30
60-80	5	35
80-100	5	40
100-125	5	50
125-150	6	60
150-175	6	60
175-200	7	65

Чагарники понад 250 см вимірюються з кроком в 50 см.

3.3.2.3. Сильнорослі чагарники звичайного габітусу

Висота чагарників цієї групи в зрілості досягає 200 см і більше.

прикладі :

Eleutherococcus (Acanthopanax) sieboldianus

Syringa x chinensis

Cornus alternifolia

Syringa vulgaris

Lonicera tatarica

Viburnum opulus

Philadelphus hybrida 'Virginal'

Viburnum lantana

Sambucus nigra 'Aurea'

Ribes sanguineum

Співвідношення між висотою рослини, кількістю гілок і кореневою системою - те саме, що і для середньорослих рослин. Рекомендовані розміри наведені в Таблиці 6 .

3.3.2.4. Сильнорослі чагарники стрункого габітусу

Висота чагарників цієї групи в зрілості досягає 200 см і більше.

приклади :

Caragana arborescens

Euonymus europaeus

Syringa reticulata

Viburnum lentago

Таблиця 6

Співвідношення між висотою чагарнику, кількістю гілок і розмірами кореневої системи для сильнорослих чагарників стрункого габітусу

висота рослини (див)	кількість гілок	діаметр кореневої кома (див)
40-50	3	25
50-60	3	25
60-80	3	30
80-100	3	30
100-125	4	40
125-150	4	45
150-175	4	50
175-200	4	55
200-250	4	60
250-300	5	65

Чагарники понад 400 см вимірюються з кроком в 100 см.

3.4. Вимірювання і маркування чагарників.

При вимірі чагарників-солітерів крім висоти може бути вказана ширина. При вимірі ґрунтопокривних чагарників вказується ширина рослини. При вимірі штамбових чагарників вказується висота штамба і діаметр крони. При великому асортименті цілісної партії рослин для зручності сортування застосовуються різні кольори етикеток або кольорові пов'язки з стрічок або мотузок, вони можуть комбінуватися: біло-червоний, синьо-жовтий і т.д.

Розділ 4 Хвойні і вічнозелені листяні рослини

Хвойні і вічнозелені листяні рослини повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадників, викладеним в Розділі 1.

Якщо хвойні рослини вирощені в контейнері, це повинно бути позначено.

4.1. Спеціальні вимоги до хвойним рослинам

4.1.1. Пересадка хвойних рослин

Кожні 4 роки молоді хвойні рослини, що вирощуються в ґрунті, повинні або пересаджуватись, або їх коренева система повинна підрізатися в ґрунті.

Після викопування хвойних рослин з ґрунту в міцному і цілісному кореновому комі повинна утримуватися земля, в якій вони росли в полі.

Хвойні рослини необхідно поставляти з добре захищеною грудкою землі.

Неприпустима реалізація хвойних рослин з пошкодженими комами, в які додано сторонній ґрунт.

4.1.2. Зовнішній вигляд хвойних рослин

Рослини при необхідності можуть регулярно обрізатися перед кожним вегетаційним періодом. В Україні це в квітні і серпні. Сосна та ялина в травні після приросту.

4.2. Вимоги до різних типів хвойних рослин в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи

4.2.1. Залежно від способу викопування і упаковки кореневої системи хвойні рослини можуть бути:

- викопані з відкритого ґрунту з грудкою землі і упаковані в мішковину;
- викопані з відкритого ґрунту машиною або вручну і упаковані в металеву сітку;
- викопані з відкритого ґрунту з грудкою землі і посаджені в контейнер;
- вирощені в контейнері.

4.2.2.1. Загальні вимоги до кома

Викопані з відкритого ґрунту рослини необхідно доставляти з добре захищеною грудкою землі.

Після викопування кома повинен залишатися міцним і цілісним і добре утримуватися кореневою системою. Тільки ґрунт, утримуваний кореневою системою, повинен знаходитися в земляному комі.

Розміри кома - діаметр і висота - повинні бути такими, щоб кома вмещав в собі обсяг мичкуватої кореневої системи, достатній для живлення рослини, і в той же час такими, щоб рослину можна було витягти з землі.

Стовбур повинен знаходитися в центрі кома.

4.2.2.2. Діаметр і висота кома

В Таблиці 7 зазначений рекомендований мінімум діаметра кома для рослин, викопаних з ґрунту.

Розмір кореневого кома у рослин, параметри яких перевищують вказані в Таблиці 7, узгоджується з покупцем.

4.2.2.3. Вага кома

Наведена нижче Таблиця 7 може використовуватися тільки як рекомендація. Вага земляного кома залежить від типу ґрунту, її механічного складу і вологості.

діаметр кома (див)	вага кома (кг)
25	10
35	35
40	45
50	100
60	150
70	200
80	300
90	400
100	600
110	850
120	1200
150	2000

4.2.2.4. Хвойні, викопані з грудкою землі і упаковані в мішковину

Ком повинен бути цілим, залишатися неушкодженим під час пересадки і туго затягнутий мішковиною і мотузкою. При упаковці використовується джутова мішковина.

4.2.2.5. Хвойні, викопані з грудкою землі і посаджені в контейнер

Рослини повинні бути викопані і посаджені в контейнери зі збереженням незруйнованого кома.

4.2.2.6. Хвойні, викопані машиною і поміщені в металеву сітку

Рослини повинні бути викопані і поміщені на мішковину, металеву сітку, без руйнування кома. Мішковина повинна бути туго зав'язана на вершині кома, а металева сітка повинна бути туго натягнута навколо кома. Сітка тримати ком туго, і стягування має надійно гарантувати стабільний стан кома і стовбура.

4.2.3. Хвойні, вирощені в контейнері

Хвойні рослини, вирощені в контейнерах, повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва (наведені в Розділі 1).

Хвойні рослини, вирощені в контейнерах, повинні відповідати всім вимогам до рослин, що вирощуються в контейнерах (наведені в Розділі 8).

4.2.3.1. Розміри контейнерів для вирощування хвойних рослин

Розмір контейнера повинен бути таким, щоб він забезпечував достатню кількість місця для успішного зростання кореневої системи і усєї рослини. Рекомендовані розміри контейнерів наведені в таблиці 8.

Співвідношення розміру контейнера і розміру рослини може варіюватися в залежності від географічного положення розсадника та встановленої в ньому практики вирощування.

В нижченаведених таблицях наводяться рекомендовані розміри контейнерів для різних типів хвойних рослин.

4.2.3.2. Хвойні

Таблиця 8

Ширина (або висота) рослини(см)	об'єм контейнера(л)
15-60	C3
30-80	C5-C7,5
50-150	C10-C12
100-180	C15-C20
150-220	C22-C25
220-300	C40

* Специфікації для різних типів хвойних рослин наведені в Розділі 4.3.

4.3. Вимоги до різних типів хвойних рослин

В залежності від особливостей їх зростання. Діаметр кома повинен відповідати трьом обхватам стовбура рослини біля кореневої шийки.

4.4. Вимірювання і маркування хвойних рослин

4.4.1. Вимірювання хвойних рослин

4.4.1.1. Як правильно вимірювати хвойні рослини

Вимірювання хвойних рослин здійснюється по головному тілу рослини. Для видів/сортів з сильним зростанням лідера головне тіло рослини вимірюється від кореневої шийки рослини до середини приросту поточного року головне тіло рослини не повинно бути менше зазначеного стандарту.

приклад:

Pseudotsuga

Picea omorica

4.4.1.2. Крок вимірювання

Розміри рослин встановлюються відповідно до кроку вимірювання. Розміри хвойних рослин змінюються з наступним кроком: 5 см; 20 см; 50 см.

При продажу солітерів хвойних рослин висоти додатково вказують ширину. Діаметр кома повинен відповідати трьом обхватам стовбура рослини біля кореневої шийки.

Розділ 5 Рододендрони, азалії вересові

Рододендрони, азалії і вересові повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, викладеним в Розділі 1.

На контейнерні рододендрони, азалії і вересові поширюються всі вимоги до контейнерних рослинам, наведені в Розділі 8.

Якщо рододендрони, азалії і вересові вирощені в контейнері, це має бути позначено.

5.1. Спеціальні вимоги до рододендронів, азалій і вересових

5.1.1. Пересадка рододендронів

Рододендрони понад 60 см заввишки повинні пересаджуватись як мінімум кожні два роки.

Рододендрони від 60 до 100 см повинні пересаджуватись мінімум кожні три роки.

5.1.2. Пересадка азалій

Азалії повинні пересаджуватись мінімум кожні два роки.

5.1.3. Упаковка кома

Рододендрони та азалії можуть поставлятися з грудкою землі. Кома повинні бути сформовані і міцні. Сорти, що формують м'який ком, повинні упаковуватися в мішковину.

5.1.4. Цвітіння

Рододендрони та азалії повинні мати квіткові бруньки. Рододендрони та азалії, що поставляються без квіткових бруньок або мають всього кілька квіткових бруньок, повинні маркуватися - «Без квіткових бруньок».

5.1.5. Культура тканин

Рододендрони та азалії, виведені з культури тканин, повинні маркуватися як 'ТС' протягом трьох років після виведення.

5.1.6. Солітери рододендронів

Повинні пересаджуватись мінімум кожні 3-4 роки, залежно від сорту і ґрунтових умов.

5.1.7. Солітери азалій

Повинні пересаджуватись мінімум кожні 3 роки.

Солітери повинні мати листя, яке відповідає сорту, і значну кількість квіткових бруньок. Солітери повинні поставлятися з комами, захищеними від деформації і розсіпання.

Для солітерів рододендронів та азалій повинні вказуватися висота і ширина.

5.1.8. Вересові рослини

Вересові рослини – це *Calluna*, *Daboecia* і *Erica*. Вони повинні пересаджуватись щороку.

Вересові повинні бути марковані.

5.2. Вимоги до рододендронів, азалій і вересових в залежності від способу викопування і упаковки кореневої системи

Рододендрони, азалії і вересові в залежності від способу їх вирощування і упаковки кореневої системи можуть бути:

- викопані з ґрунту з грудкою землі (для рододендронів та азалій);
- викопані з ґрунту з грудкою землі і загорнуті в мішковину;
- викопані з ґрунту з грудкою землі і посаджені в контейнер;

- вирощені в контейнері.

5.2.1. Діаметр кома

На рододендрони, азалії і вересові, викопані з грудкою землі або вирощені в контейнері, поширюються всі вимоги до аналогічної продукції в Розділі 2.

5.3.Вимірювання рододендронів, азалій і вересових

При вимірі рододендронів та азалій використовується наступна лінійка виміру: 5-10-20-50 см.

* При продажу матеріалу відразу після весняної обрізки описовою характеристикою може бути розмір і діаметр контейнера, за умови, що рослина до кінця вегетації повністю закrije контейнер.

Розділ 6 Троянди

6.1. Троянди

Троянди повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, представленим в Розділі 1.

На контейнерні троянди поширюються вимоги до контейнерних рослин, наведені в Розділі 8.

Якщо троянди вирощені в контейнері, це має бути позначено.

6.1.1. Щеплені троянди

Наступні вимоги відносяться до тих саджанців троянд, які розмножуються щепленням і поставляються через рік вирощування після щеплення. Коренева система саджанців троянд повинна бути збалансована і добре розвинена, щоб забезпечувати оптимальні можливості для росту рослини. Коренева система повинна бути пропорційна надземній частині рослини і відповідати особливостям сорту. Мінімальна довжина коренів від місця щеплення повинна становити 20 см. Щеплені саджанці троянд можуть продаватися в наступних формах: кущові і штаббові.

6.1.1.1. Кущові щеплені троянди

Саджанці троянд повинні мати не менше двох сильних зрілих пагонів, що відходять від основи куща. Необхідні рекомендації представлені також в Розділі 6 .2.

Діаметр кореневої шийки у кущових троянд вимірюють безпосереднього під місцем щеплення.

6.1.1.2. Штаббові щеплені троянди

Штабб у штаббових троянд повинен бути прямим. Його висота повинна вимірюватися від рівня землі до місця щеплення.

Діаметр штамба у штамбових троянд вимірюється на 1 см нижче місця окулірування.

6.1.1.3. Щеплені контейнерні троянди

Саджанці щеплених форм контейнерних троянд повинні відповідати всім вимогам до контейнерних рослин, представленим в Розділі 8.

Мінімальний обсяг контейнера для щеплених троянд повинен бути 3 л, не включаючи презентаційну упаковку.

6.1.2. Кореневласні троянди

У розділі 3 наведені різновиди троянд, вирощувані з насіння для використання в ландшафті.

Саджанці троянд, вирощені у відкритому ґрунті з здерев'янілих або зелених живців, можуть бути однорічними і дворічними.

Коренева система кореневласних саджанців троянд повинна бути добре розвиненою, для того щоб кущ мав можливість закріпитися в ґрунті і активно рости.

6.1.2.1. Кореневласні контейнерні троянди

Кореневласні саджанці контейнерних троянд повинні вирощуватися в контейнері мінімум один або два роки. Вони повинні відповідати всім вимогам до контейнерних рослин, представленим в Розділі 8 .

Рослини повинні мати всі вегетативні та просторові характеристики, представлені в Розділі 6.2.

Розмір контейнера повинен підбиратися відповідно габітусу і сили росту рослини. Мінімальний обсяг - 1 л, мінімальний горщик - Р11.

Розмір горщика/контейнера обов'язково повинен вказуватися.

6.2. Градація якості троянд

Залежно від вегетативних і просторових характеристик саджанці троянд діляться на рослини Якості А і рослини Якості Б. Допустимі до продажу саджанці, які не можуть бути ідентифіковані як рослини Якості А, повинні бути позначені як рослини Якості Б. Саджанці троянд, які мають якісні характеристики гірше рослин якості Б, не можуть надходити в продаж.

Встановлюються такі вимоги до якості саджанців троянд.

6.2.1. Щеплені троянди

6.2.1.1. Щеплені троянди кущової форми

Якість А

Мінімум 3 сильних зрілих гілки, дві з яких починаються від місця щеплення, а третя не далі 10 см від місця щеплення. Діаметр кореневої шийки: мінімум 1,3 см.

Якість Б

Мінімум 2 сильних зрілих гілки, що починаються від місця щеплення. Діаметр кореневої шийки: мінімум 1,1 см.

6.2.1.2. Штамбові щеплені троянди

Мінімальний діаметр штамба: 1 см. Висота штамба (див): 40/60/90/110/140 (для плакучих троянд)

Крона. якість А

Мінімум 3 сильних зрілих гілки, що починаються від місця щеплення. Мінімальна кількість щеплень - 2, з максимальною відстанню між ними 10 см.

Крона. якість Б

Мінімум 2 сильних зрілих гілки, що починаються від місця щеплення. Мінімум 1 щеплення.

6.2.2. Кореневласні троянди з живців

Сильнорослі: мінімум 3 гілки, що беруть свій початок не вище 10 см над рівнем ґрунту.

Слаборослі: мінімум 2 гілки, що беруть свій початок не вище 10 см над рівнем ґрунту.

6.2.2.1. Довжина гілок для саджанців троянд.

якість А

Виткі троянди - 50 см. Сильнорослі троянди - 40 см. Слаборослі троянди - 25 см.

6.2.2.2. Довжина гілок для саджанців троянд.

Якість Б

Виткі троянди - 40 см. Сильнорослі троянди - 30 см. Слаборослі троянди - 20 см.

6.2.2.3. Якість кореневої системи троянд

Коренева система повинна мати мінімум 3 основних корені довжиною не менше 30 см для групи Якості А і штамбових троянд і не менше 20 см для групи Якості Б.

При маркуванні щеплених троянд обов'язково повинен вказуватися підщепа, на яку вони щеплені.

6.3. Упаковка, комплектація, маркування троянд

6.3.1. Маркування троянд

Саджанці троянд, що надходять у продаж, мають бути марковані з зазначенням повного і правильного назви сорту. Це маркування повинно проводитися на етикетках, що додаються до кожного пучка зв'язаних рослин. Або - до кожної рослини окремо, в разі зв'язки в пучок рослин різного гатунку.

Сорти, захищені правами селекціонерів, повинні бути позначені відповідно до вимог ЄС охорони селекційних досягнень - ® (royalty) .

6.3.2. Упаковка для транспортування

Саджанці троянд, що продаються з оголеним коренем, повинні знаходитися в стані спокою. При транспортуванні коріння повинні бути упаковані так, щоб вони були надійним чином захищені від пересихання.

6.3.3. Комплектація троянд з голим коренем для транспортування

Кущі – зв'язуються в пучок по 5 або по 10 рослин. Пучки зв'язуються в зв'язки. В одній зв'язці - максимум 5 пучків.

Штамбові троянди - зіставляються в зв'язки по 5 рослин.

Розділ 7 Трав'янисті багаторічники

Багаторічники повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, викладеним в Розділі 1.

На контейнерні трав'янисті багаторічники поширюються всі вимоги, що пред'являються до контейнерних рослин, наведені в Розділі 8 .

Якщо трав'янисті багаторічники вирощені в контейнері, це повинно бути позначено.

7.1. Спеціальні вимоги до трав'янистих багаторічників

7.1.1. Трав'янисті багаторічники - це трав'янисті рослини, які на зиму втрачають надземні пагони, зберігаючи лише підземні органи - коріння, бульби, цибулини і бульбоцибулини, - а навесні відновлюють ріс з бруньок на підземних органах.

Трав'янисті багаторічники - красивоквітучі або декоративні-листяні рослини, протягом декількох років ростуть на одному місці у відкритому ґрунті і зберігають свою декоративність. Синоніми: багаторічники, багаторічні квіти, трав'янисті багаторічники відкритого ґрунту та ін.

Для зручності систематизації як багаторічники описуються деякі напівчагарники і чагарники, а також ґрунтопокривні і вічнозелені рослини.

7.1.2. Розмноження багаторічників.

Багаторічники розмножуються, в залежності від особливостей виду - діленням кореневища, живцюванням, насінням, культурою тканини.

Дельонка у багаторічників - частина кореневища з явно вираженими бруньками або з бруньками з яких починає формуватися пагін. У різних видів багаторічників практикуються різні назви точок росту і розвитку з бруньок пагонів: розетка, вічко, ріжок і ін. В наведених стандартах пропонується використовувати термін «**кількість бруньок**», маючи на увазі явно виражені бруньки, здатні вступити в ріс, а також бруньки, що проростають в пагони.

7.1.3. Багаторічники вирощуються у відкритому ґрунті, а також в мультиплатах , горщиках, контейнерах.

7.2. Якісні характеристики трав'янистих багаторічників

7.2.1. Основні критерії якості посадкового матеріалу багаторічників

- Розмір і стан кореневої системи, а також кількість і стан бруньок росту або пагонів.

- Розмір вегетативної маси і кількість квітів у багаторічників під час продажу може бути різним, залежно від виду і сорту рослин, а також сезону і способу їх вирощування.

Вимоги до розміру вегетативної частини, ступеня декоративності і кількості квіток можуть додатково вимагатися покупцем.

7.2.2. Багаторічники в контейнерах, горщиках і мультиплатах

Рослини, вирощені в горщику або контейнері, повинні мати добре розгалужену кореневу систему, характерну для виду/сорту. Рослини повинні бути добре вкорінені і розташовуватися в контейнері прямо. Контейнер повинен бути заповнений субстратом не менше ніж на 90%. Весь обсяг субстрату повинен бути заповнений кореневою системою. Коріння рослин не повинні дуже сильно проростати через дренажні отвори контейнера. В іншому випадку після пересадки можливі проблеми з приживлюваністю порушеної кореневої системи. Грунтопокривні багаторічники повинні покривати не менше 80% поверхні субстрату в контейнері.

7.3. Вимірювання і маркування трав'янистих багаторічників

7.3.1. Вимірювання і маркування цибулин і бульб

Багаторічники, які поставляються в цибулинах і бульбах, можуть вимірюватися по обхвату в сантиметрах. Наприклад, '10 -12' позначає, що обхват цибулини або бульби в найбільш широкій частині складає від 10 до 12 см. У бульб з пророслими корінням слід позначити довжину коренів.

7.3.2. Вимірювання і маркування багаторічників з відкритою кореневою системою

Багаторічники з відкритою кореневою системою (*Hosta*, *Paeonia*) можуть описуватися кількістю бруньок. Наприклад: D3 - Дельонка з трьома живими добре вираженими бруньками.

7.3.3. Вимірювання і маркування контейнерних і горщечкових багаторічників

Багаторічники в контейнерах можуть мати такі параметри вимірювання, які вказуються в маркуванні:

- розмір контейнера, горщика або комірки мультиплати. Наприклад, P9 або C3;
- кількість пагонів;
- кількість і довжина гілок - для напівчагарників і чагарників;
- кількість розеток - для розеткових форм.

7.3.4. Маркування багаторічників, вироблених на основі культури тканин.

Рослини, розмножені культурою тканин, повинні позначатися аббревіатурою 'ТС'. Якщо рослину вироблено шляхом розподілу материнської рослини, отриманого з культури тканин, вона також має позначатися аббревіатурою 'ТС', оскільки вона відрізняється від рослин, вироблених шляхом

розподілу материнської рослини, отриманого насіннєвим або вегетативним способом.

7.3.5. Назви багаторічників

Назви багаторічників вживаються відповідно до загальноприйнятої міжнародної термінологією, наведеною на www.internationalplantnames.com или 'List of Names of Perennials', International standard ENA, 2010-2015.

7.4. Упаковка і комплектація трав'янистих багаторічників

7.4.1. Етикетування

При поставці багаторічників як мінімум одна етикетка повинна супроводжувати кожен пакувальну одиницю (наприклад: контейнер С3, або ящик з горщиками Р9, або європіддон з контейнерами С3).

На етикетці повинні бути вказані:

- назва роду, виду, сорту;
- розмір рослини (або обхват цибулин або бульб, або маркування розміру відкритих коренів, або обсяг контейнера);
- кількість рослин в упаковці.

7.4.2. Вимоги до упаковки багаторічників з ВКС і живців багаторічників

Упаковка багаторічників з ВКС і живців повинна бути водо- і повітропроникною. Рослини повинні бути упаковані в матеріал, що перешкоджає пересиханню і загниванню коренів при зберіганні і транспортуванні: торф, сфагнум і т.п.

Розділ 8 Контейнерні рослини

8.1. Загальні вимоги до контейнерних рослин

8.1.1. Коренева система

Контейнерні рослини повинні мати добре розвинену кореневу систему, здатну утримати кореневий кому неушкодженою після видалення контейнера/горщика. При цьому не слід допускати надмірно довгого утримання рослини в контейнері/горщику, переплетення коренів, закручування їх по колу, так як в цьому випадку подальше зростання рослини буде гальмуватися.

Коріння повинні бути здорові.

Розмір контейнера/горщика повинен відповідати розміру кореневої системи рослини.

8.1.2. Регулярність пересадок

Контейнерні рослини повинні надходити в продаж тільки після того, як коренева система повністю заповнить обсяг контейнера.

Рослини, вирощувані в контейнерах розміром до С20, повинні бути пересаджені в більший контейнер після одного року вирощування.

Рослини, вирощувані в контейнерах С20 і більше, повинні пересаджуватися в більші контейнери не пізніше, ніж через 2 роки вирощування.

Рослини, що не вкоренилися в контейнері остаточно, не можна розглядати як вирощені в горщику/контейнері, вони повинні бути позначені як «нововисаджені».

Рослини, посаджені в контейнер з ґрунту з грудкою землі і ще не вкорінені в контейнері остаточно, повинні бути позначені аббревіатурою 'RB/C'. Після повного вкорінення вони можуть позначатися - 'C'.

8.1.3. Контейнери/горщики

Рослини можуть вирощуватися в горщиках (ємність до 2 л) і в контейнерах (ємність від 2 л і більше).

Рослини можуть вирощуватися в круглих і прямокутних горщиках і контейнерах.

Рослини можуть бути вирощені в твердих горщиках і контейнерах. Можливе використання альтернативних контейнерів, наприклад, м'яких поліпропіленових сумок. Будь-які відступи від використання твердих горщиків або контейнерів повинні бути позначені.

8.1.4. Зовнішній вигляд

Всі рослини повинні поставлятися в чистих контейнерах або горщиках. Рослини повинні розташовуватися в центрі контейнера/горщика, бути добре вкоріненими, зформованими, добре политими. Субстрат повинен заповнювати контейнер в достатньому обсязі, відповідно розміру контейнера/горщика і часу, що пройшов з моменту посадки.

Рослини що поставляються повинні бути вільні від бур'янів, а поверхня горщика - вільна від мохів, лишайників і т.д.

8.2. Маркування контейнерних рослин

Контейнерні рослини повинні бути позначені символом 'C' (container - контейнер). Обсяг контейнера вказується слідом за позначенням 'C'. Наприклад: 'C5' = контейнер 5 л.

Кімнатні рослини повинні бути позначені символом 'P' (pot - горщик). Зовнішній верхній розмір квадратного горщика вказується слідом за позначенням 'P'. Наприклад: 'P11' = горщик зі стороною 11 см. Якщо використовуються круглі горщики, це повинно бути позначено.

Рослини, вирощені в ємності від 2 л і більше, описуються як контейнерні. Рослини, вирощені в ємностях менше 2 л, описуються як горшечкові.

Всі розміри, позначені в специфікаціях, є мінімальними для наведених рослин. Наприклад, *Berberis thunbergii* 25- 40, 3 гілки, повинен бути не менше 25 см і мати не менше 3 гілок. Обсяг контейнера, зовнішній вигляд рослини, число гілок і т. д. повинні бути пропорційні розмірам рослини.

У діловій кореспонденції, накладних, рахунках і при маркуванні контейнерні/горшкові рослини описуються або об'ємом контейнера в літрах, або шириною горщика.

Рододендрони та азалії, що поставляються без квіткових бруньок або мають лише кілька квіткових бруньок, повинні маркуватися - «Без квіткових бруньок». Винятки можуть становити видові рослини і нові культивари. Молоді рослини рододендронів, отримані мікроклональним розмноженням, повинні маркуватися як 'ТС' протягом перших трьох років після клонування.

Вік вересових повинен вказуватися.

Всі рослини повинні відповідати своїм найменуванням. Маркування повинно відповідати прийнятим стандартам. Маркування повинно бути чітким і не пошкодженим. Етикетки повинні надійно кріпитися до рослин.

8.3. Плетисті рослини

Плетисті рослини повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, викладеним в Розділі 1.

На контейнерні плетисті рослини поширюються всі вимоги до контейнерних рас теніям, наведені в Розділі 8 .

Розділ 9 Плодові дерева

Плодові рослини повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, наведеними в Розділі 1 даних стандартів

Крім того, необхідно керуватися положеннями і нормами, додатково висвітленими в даному розділі.

На контейнерні плодові рослини поширюються всі вимоги до контейнерних рослин, наведені в Розділі 8 .

Якщо плодові дерева вирощені в контейнері, це повинно бути позначено.

9.1. Підщепи і щепи для плодових дерев

Підщепи повинні відповідати прищеплюваному виду/сорту. У разі насіннєвого походження підщеп їх географічне походження має бути зазначено, як і географічне походження вихідного насіння.

9.1.1. Вимоги до якості підщеп

Підщепи повинні бути вільними від карантинних шкідників і хвороб. А також від пошкоджень біологічного походження, для того щоб зростання і подальший розвиток рослин не були проблематичні.

Стовбури підщеп для щеплення плодових дерев повинні бути вільними від бічних розгалужень принаймні на 10 см вище кореневої шийки. Стубури повинні бути прямими і без істотних вигинів.

Підщепи можуть продаватися у віці одного року або двох років.

9.1.2. Пересаджені відводки і живці.

Пересаджені відводки і живці – рослини що розмножені з відводків або живців, відокремлених від материнської рослини, пересаджені на глибину

щонайменше 12 см і що надійшли в продаж після одного або двох років зростання. Незначне викривлення прийнятно, якщо це результат методу розмноження.

9.1.3. Прищеп

Прищеп - частина (брунька, живець) вихідного маточного рослинного матеріалу, що володіє необхідними господарсько-біологічними ознаками, або пагони або здерев'янілі прирости останнього року (для цілей реалізації). Щепи (пагони, прирости) реалізуються в пучках по 10, 50, 100 штук. Вони не повинні мати ознак висушування, підмерзання, зараженості хворобами та шкідниками.

9.2. Вимірювання і маркування підщеп

9.2.1. Маркування підщеп

Підщепи повинні містити такі позначення:

- назва виду і місця географічного походження;
- діаметр;
- код специфікації - для кращого розуміння, яким методом ця підщеп була культивована.

9.2.2. Вимірювання підщеп

Вимірюваний параметр: діаметр стовбура на кореневій шийці (мм).

9.2.2.1. Сіянци (1/0, 1/x0, 2/0, 1/1, 2/0 #)

Діаметр вимірюється на висоті 25 см від базальної частини відводку 3 мм - мінімум. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8, 9-10. Висота від кореневої шийки (см): Груша 1/x0: 10, 20, 30, 40. Яблуня 1/x0: 15, 30, 40, 50.

9.2.2.2. Однорічні та дворічні відводки або нащадки

Діаметр вимірюється на висоті 25 см від базальної частини відводку. 3 мм - мінімум. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 10+

9.2.2.3. Пересаджені живці та підщепи (-1/1)

Діаметр вимірюється на висоті 25 см від базальної частини відводку. 3 мм - мінімум. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11 -12.

9.2.2.4. Вкорінені однорічні та дворічні здерев'янілі живців (0/1, 0/2) Діаметр вимірюється на висоті 25 см від базальної частини живця. 3 мм - мінімум. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12.

9.2.2.5. Вкорінені однорічні та дворічні зелені живці (0/1, 0/2, 0/1/1) Діаметр стовбура вимірюється на висоті 10 см від базальної частини живця. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8.

9.2.2.6. Підщепи з культури тканин: однорічні, однорічні пікірувальні, дворічні пересаджені (ТС/1, ТС/1x0, ТС/1/1)

Діаметр стовбура вимірюється на висоті 10 см від базальної частини живця. Крок виміру: 3-4, 5-6, 7-8.

9.3. Упаковка і комплектація підщеп

На вимогу покупця підщепи можуть бути обрізані перед відвантаженням. Підщепи для плодкових рослин повинні бути зв'язані в 50 рослин в пучку. Виняток становлять рослини, які продаються в стадії вегетативної активності, а також рослини, діаметр стовбура яких 10 мм і більше.

9.4. Плодові дерева

9.4.1. Цей розділ розглядає щеплені плодові дерева наступних видів:

Абрикос (*Prunus armeniaca*)
Айва (*Cydonia oblonga*)
Алича (*Prunus cerasifera*)
Вишня (*Prunus cerasus*)
Волоський горіх (*Juglans regia*)
Груша (*Pyrus co mm unis*) Мигдаль (*Prunus dulcis*)
Персик (*Prunus persica*)
Слива домашня (*Prunus domestica*)
Черешня (*Prunus avium*)
Яблуна (*Malus domestica*)
та інші, менш поширені види.

9.4.2. Плодові дерева можуть поставлятися з голим коренем і в контейнері

Обсяг контейнера для дворічних плодкових дерев повинен становити мінімум 5 літрів.

Для однорічних щеплених плодкових дерев можливий обсяг контейнера 3 літри.

9.4.3. Різні види плодкових дерев в залежності від типів формування

Сформовані дерева - це дерева, піддані формуючій обрізці відповідно до виду, сорту або мети використання. Такі дерева повинні культивуватися мінімум протягом двох років на досить вільному просторі.

9.4.3.1. Плодові дерева з ярусним формуванням крони

Такі дерева повинні мати яскраво виражений прямий лідер і один або кілька ярусів скелетних гілок, сформованих відповідно до виду і сорту.

9.4.3.2. Плодові дерева пірамідальної форми

У дерев пірамідальної або конусоподібної форми лідер повинен бути виключно прямим і бути продовженням стовбура.

Скелетні гілки повинні бути розподілені навколо стовбура в регулярному порядку, нижні гілки повинні починатися на відстані від 35 до 45 см від щеплення.

9.4.3.3. Плодові дерева кущової форми

Рослини мають ті ж характеристики, що й плодові дерева з пірамідальною формою крони, однак лідер відсутній.

9.4.3.4. Деревя вазоподібної форми крони

Однорічне щеплення має бути зрізане на рівні мінімум 40 см від рівня ґрунту. Після обрізки повинні сформуватися 3-4 молодих пагони, рівномірно розподілені і розташовані на відстані від 50 до 100 см над рівнем ґрунту.

9.5. Вимірювання і маркування плодкових дерев

9.5.1. Вимірювання плодкових дерев

9.5.1.1. Однорічні щеплені дерева, що не плодоносять (х/1/0)

Параметри вимірювання:

- діаметр (мм) на відстані 10 см вище рівня щеплення;
- висота (см) від рівня щеплення.

9.5.1.2. Дво- трирічні розгалужені плодіві дерева висотою до 300 см

Параметр вимірювання: висота (см), яка вимірюється від кореневої шийки. Шкала вимірювань: мінімальна висота 125 см; 100-125 см - тільки для волоського горіха; 125-150; 150-200; 200-250; 250-300.

Таблиця 9

Рекомендовані насіннєві та вегетативні підщепи (для середньої і південної зони плодівництва)

культура	підщепа насіннєва	підщепа вегетативна
абрикос	Алича , Абрикос	ВВА-1, ' Дружба '. ВПК
алича	Алича , Слива	ВВА-1, ' Дружба '. СВГ 11-19
мигдаль	Слива	
	Мигдаль , Персик	
вишня	Вишня магалєбская (Антипко), Вишня звичайна	АВЧ-2, ' Рубін '
		ВЦ-8, 'Ізмайловський', П-3, ВП-2, ВП-3, ВЦ 13, ЛЦ 52
айва	айва	
персик	Абрикос , Мигдаль , Алича , Слива	АП-1
	Персик , Персик ' Памірський 5'	
	Мигдаль , Персик	
груша		ВА-29
	груша лісова	
яблуня		ММ106, 54-118, 57-490, 57-545
		М 9 , ПБ9, 62-396, Б-7-35, 'Малюк Будаговського '
	Яблуня лісова , яблуня ' Антонівка '	
штамби	яблуня	
Слива	Слива , Алича	ВВА-1, ' Дружба ', СВГ 11-19
черешня	Черешня, Вишня магалєбская (Антипко), Вишня звичайна	ВСЛ-1, ВСЛ-2, П-3

При маркуванні плодкових дерев підщепо повинна бути позначена.

9.5.1.3. Сформоване плодове дерево заввишки понад 300 см

Вимірюється обхват стовбура на висоті 1 м від кореневої шийки. Крок вимірів: 6/8, 8/10, 10/12, 12/14 і т.д.

Більш детальні характеристики можуть бути дані для сортів, що ростуть набагато повільніше, ніж більшість сортів виду в середньому.

9.5.1.4. Плодові дерева пірамідальної і кущовий форми

Таблиця 10

Характеристики плодових дерев пірамідальної і кущовий форми

кількість гілок (відгалужень)	вік
3	2 роки
6	3 роки
8	4 роки
10	5 років
12	6 років

У специфікаціях вказується вік пірамідальних і кущових форм плодових дерев. Кількість гілок може вказуватися додатково.

У плодових дерев пірамідальної форми - більш подовжена лідируюча гілка.

9.5.1.5. Штамбові плодові дерева

Параметри вимірювання:

- обхват стовбура (см);
- висота штамба (див).

Висота штамба вимірюється від кореневої шийки до нижніх гілок.

Таблиця 1. 1

Класифікація штампів плодових дерев

50-80 см	штамб
Від 80 см	високий штамб

Обхват стовбура вимірюється на висоті 1 м від рівня ґрунту.

Крок виміру: 5 см (мінімум), 6/8, 8/10, 10/12, 12/14 і так далі.

9.5.1.6. Розгалужені плодові дерева

Таблиця 1. 2

Мінімальні параметри вимірювання розгалужених плодових дерев

Мінімальна довжина пагонів (див)	30	3 3 пагонами
Мінімальна довжина пагонів (див)	15	3 4 пагонами

Мінімальна довжина лідера (мм)	50	Вимірюється від його основи
Діаметр лідера (мм)	9	Вимірюється на відстані 10 см від основи
Діаметр штамба (мм)	12	Вимірюється на висоті 30 см від рівня ґрунту

9.5.2. Маркування плодівих дерев

На етикетках і у всіх інших документах плодіві дерева повинні маркуватися наступним чином:

- назва культурного сорту рослини або різновиду;
- найменування підщепи для щеплених дерев;
- специфікація форми (опис зовнішнього вигляду) приведена в Розділах 11.5 і 11.4;
- вік (для пірамідальної або кущової форми);
- діаметр або обхват стовбура (для штаббових дерев).

9.5.3. Підготовка до продажу плодівих дерев

Плодіві дерева можуть поставлятися одиничними екземплярами або зв'язаними у пучки.

В одному пучку можуть перебувати рослини тільки одного сорту, виключаючи ті випадки, коли на кожному дереві є окрема етикетка.

Однорічні рослини: 10 рослин в пучку.

В інших випадках (крім формованих дерев): 5 рослин в зв'язці.

Розділ 10 Ягідні чагарники

Ягідні рослини повинні відповідати всім основним вимогам до продукції розсадництва, наведеними в Розділі 1 даних стандартів, крім того, необхідно керуватися положеннями і нормами, додатково висвітленими в даному розділі.

На контейнерні ягідні рослини поширюються всі вимоги до контейнерних рослин, наведених в Розділі 8 .

Якщо ягідні чагарники вирощені в контейнері, це повинно бути позначено.

10.1. Загальні вимоги до ягідним чагарникам

Ці вимоги поширюються на кореневласні, вегетативно розмножені наступні плодіві чагарники:

Чорна смородина (*Ribes nigrum*)

Ожина (*Rubus* and *Rubus hybrids*)

Агрис (*Ribes uva-crispa*)

Ліщина (*Corylus*)

Малина (*Rubus idaeus*)

Червона смородина (*Ribes rubrum*)

та інші.

10.1.1. Молоді чагарники

Молоді саджанці ожини і малини (молоді чагарники) повинні мати хорошу кореневу систему з брукками на коренях, типовими для виду.

10.1.2. Кущі

Ягідні кущі повинні мати як мінімум 3 сильних гілки, найнижча з яких починається від рівня ґрунту або від рівня щеплення (штамбові форми). Вони повинні мати мінімальні характеристики, позначені специфічними вимогами до кожної групи рослин.

10.1.3. Штамбові кущі

Крона повинна бути піддана обрізанню відповідно до типу вегетації кожного виду рослин.

Смородина повинна мати як мінімум 3 сильних гілки. Агрис - 4 сильних гілки.

10.2. Вимірювання та маркування ягідних кущів

10.2.1. Вимірювання молодих кущів

10.2.1.1. Чорна і червона смородина: однорічні та дворічні вкорінені живці (0/1, 0/2, 0/1/1)

Мінімальна довжина (в см): 1 гілка довжиною 20 см; 2 гілки довжиною 15 см.

10.2.1.2. Агрис

Мінімальна довжина (в см): відводок (-/1/0) довжиною 25 см; пересаджені відводки (-/1/1) - однорічні пагони довжиною 10 см; живці (0/1/1) - однорічні пагони довжиною 10 см.

10.2.1.3. Ліщина

Відводки (-/1/0); пересаджені відводки (-/1/1); живці (0/1/1).
Довжина від основи - 30 см.

10.2.2. Вимірювання ягідних кущів

10.2.2.1. Чорна і червона смородина, агрис

2-3-річні кущі.

Мінімум 3 гілки від рівня землі. Мінімальна довжина гілок - 40 см.
Градація: 3-4 гілки, 5-7 гілок, 8-12 гілок.

10.2.2.2. Ліщина

2-3-річні кущі.

Мінімум 3 гілки від рівня ґрунту.

Мінімальна довжина гілок - 60 см. Градація: 3-4 гілки, 5-7 гілок.

10.2.2.3. Штамбові ягідні кущі

Висота штамба (см): карликовий штамп: 40-50; штамп: 80;
високий штамп - більше 80.

Додатково до висоти штамба в специфікаціях на штамбові ягідні кущі вказується вік крони в роках.

10.2.2.4. Малина і ожина

Мінімальна довжина пагонів - 40 см.

Перед відправкою покупцю можуть бути обрізані мінімум до 20 см.

10.2.3. Вимірювання ягідних кущів, що вирощуються в горщиках/контейнерах

Таблиця 13

Мінімальний необхідний обсяг горщика/контейнера (в літрах)

Молоді кущі	0,5 (P9)
Кущі ліщини	5
Кущі смородини	3
Кущі агрусу	3
Штамбові кущі	5
Ожина	1,5 (P13)
Малина	1 (P11)